

Die oproep van Mark Rutte tegen de 'Dikke Ik' is gratis

Hoe bestrijd je, met een kleine overheid, de uitvergroting van het individu, vraagt **Diederik Samsom** zich af.

De premier verraste vorige week het VVD-congres en een groot deel van Nederland met zijn veroordeling van de 'Dikke Ik'-mentaliteit. Een betoeg dat mij in beginsel uit het hart gegrepen is. In 2007 publiceerde ik in *Trouw* een aanklacht tegen de opkomst van de Dikke Ik.

Ik schreef: „Het werkelijke probleem is wat professor Kinneman zo treffend de opkomst van het 'Dikke Ik' heeft genoemd. Het Dikke Ik is de verontruste uitvergroting van het individu, dat zich bevrijd heeft van alle vormen van moreel gezag en dat zich aan niets en niemand nog wat gelegen laat liggen. Lomp gedrag, minachting voor andersdenkenden, onverzadigbaarheid en zelfingenomenheid zijn de kenmerken van het Dikke Ik. Het Dikke Ik beheerst niet alleen de getoeterde hooligan. Een topmanager trapt geen bushok in, maar botviert zijn onverzadigbaarheid met een buitensporige bonus. De samenleving als geheel gedraagt zich als een steeds dikker Ik. Met ons consumptiepatroon ontnemen we anderen - elders op deze wereld en de generaties na ons - kostbare leefruimte.”

Zijn de premier en ik het dus roepend eens en kunnen wij gezamenlijk de strijd tegen de Dikke Ik ter hand nemen? Dat is maar zeer de vraag.

De voorbeelden die Rutte aanvoerde ter illustratie van zijn ergeris laten zien dat hij een nogal ander beeld heeft van de Dikke Ik. Hij klaagde over mensen die af en toe verlangen naar de pensioengerechtigde leeftijd. Of mensen die zich bij gedwongen werkloosheid melden bij het UWV om een beroep te doen op hun verzekerd recht, een werkloosheidsuitkering. „In Nederland”, zei Mark Rutte, „zorg je voor jezelf” en „roei je gewoon wat harder als de stroom tegenzit”.

Het klassieke liberale mensbeeld van het individu dat zijn succes of falen geheel in eigen hand heeft, leidend tot een politiek die vooral streeft naar een kleine overheid, een grote markt en het belonen van calculerend gedrag.

Zolang de premier dat mensbeeld huldigt, is de oproep tegen de Dikke Ik wellicht goed bedoeld, maar ook gratis. Wie individuen uitnodigt zich groot te maken en vooral zichzelf te redden, moet niet verbaasd staan als velen zich van de weermomst té groot maken, de Dikke Ik.

Rutte beklagde zich over de bejegening van politiegagenten en leraren. Uit mijn hart gegrepen. Maar wie de overheid bij herhaling als obstakel afschildert en haar klein wil krijgen, moet niet klagen als mensen de vertegenwoordigers van die overheid minder respect toedelen dan gewent.

Wie de Dikke Ik echt wil bestrijden, dient een ander mensbeeld als uitgangspunt van zijn politiek handelen te nemen. Ik heb de overtuiging dat we als individuen van nature schatplichtig zijn aan elkaar, dat we niet alleen voor onszelf maar ook voor elkaar zorgen en dat de samenleving waarin mensen het best tot hun recht komen, een zorgzame samenleving is.

Na bijna drie decennia van oprukkende individualisering, slaan we - geschrokken door de apotheose van de hebzucht, de financiële crisis - nu een andere weg in. Op de arbeidsmarkt is het niet langer ieder voor zich, maar worden werkgevers aangezet tot het in dienst nemen van mensen met een arbeidshandicap, in plaats van hen te vertellen dat ze zichzelf moeten redden. De jongere met een flexibel krijgt meer zekerheden, zodat hij een toekomst kan opbouwen. Omdat we willen dat we gezamenlijk zorgen voor een arbeidsmarkt waarin iedereen een volwaardige plek heeft.

In de zorg wordt meer aandacht besteed aan wat de omgeving kan bijdragen. Bij de jeugdzorg wordt zorgvuldiger gekeken of familie en vrienden kunnen inspringen bij een opvoedingsprobleem, zodat die ellendige uithuisplaatsing vermeden kan worden. Bij woningbouwcorporat-

ties wordt het megalomane projectontwikkelingsdenken uitgebannen en krijgen huurders weer zeggenschap.

Wat geldt ook voor andere instituties als zorgmultinationals en onderwijsfabrieken. Ook daar dient de Dikke Ik mentaliteit te verdwijnen. Omdat we een zorgzame samenleving wensen, waarin we meer grip hebben op onze omgeving en meer naar elkaar omkijken.

Die zorgzame samenleving is niet alleen wenselijk, ze is ook nodig nu de tijd van meer dan 3 procent economische groei voor lange tijd achter ons ligt. Solidariteit is niet meer makkelijk te financieren uit ongebreidelde groei. Om onze verzorgingsstaat voor de toekomst te behouden, zullen we haar moeten veranderen en meer van elkaar moeten vragen.

VVD en PvdA - en een groot aantal andere partijen - vonden elkaar in de eerste stappen die daarvoor nu gezet worden. De PvdA wil verder op die weg. De PvdA wil de arbeidsmarkt uiteindelijk nog verder verenigen, zodat het leger van flexwerkers zonder kansen en zekerheden verdwijnt. De wijkverpleegkundigen en de huisarts meer ruimte geven zodat het zwaartepunt van zorg in de buurt komt te liggen. De marktmechanismen in de publieke sector verder terugbrengen tot de plekken waar het de kwaliteit verhoogt en niet de solidariteit ondermijnt.

Het is geen geheim dat de VVD straks liever een andere afslag neemt. Met veel minder overheid en meer onderlinge concurrentie in de samenleving. Maar hoe bind je de strijd aan met de Dikke Ik, als je van de overheid wil dat ze zich zo klein mogelijk maakt en individuen vertelt dat ze zich groter moeten maken in concurrentie met anderen? Dat lijkt me stof tot nadenken voor de premier.

Een zorgzame samenleving is niet alleen wenselijk, ze is ook nodig

Diederik Samsom is politiek leider en fractievoorzitter van de PvdA

